

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Neuvotteleva virkamies
Mari Suominen

Muistio
11.1.2021

VAARALLISTEN AINEIDEN KULJETUKSIA KOSKEVAN MONENKESKISEN ERILLISSOPIMUKSEN M323 VOIMAANSAATTAMINEN

Ehdotettu monenkeskinen vaarallisten aineiden kuljetusta koskeva erillissopimus M323 sallisi pakkausryhmään I kuuluvan kobolttihydroksidin kuljetuksen tiellä taipuisissa IBC-pakkauksissa (suursäkeissä), vaikka kuljetus ei täyttäisi vaarallisten tavaroiden kansainvälisistä tiekuljetuksista tehdyn sopimuksen (ADR-sopimuksen) liitteiden määräyksiä. Suomessa tehtyä ADR-erillissopimusta saa soveltaa myös kansallisissa tiellä tapahtuvissa vaarallisten aineiden kuljetuksissa.

Liikenne- ja viestintävirasto on allekirjoittanut erillissopimuksen M323 29 päivänä tammikuuta 2021 Suomen puolesta vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994) 6 §:n 4 momentin valtuuksin. Uusi sopimus päättyy 2 päivään huhtikuuta 2022. Erillissopimuksen voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (perustuslain 80 ja 95 §).

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 21 kohdan mukaan tieliikenne kuuluu Ahvenanmaan toimivaltaan. Ahvenanmaan maakuntapäivät on hyväksynyt erillissopimuksen M323 asian 7 päivänä joulukuuta 2020.

Asetus olisi tarkoitus tulla voimaan 8 päivänä helmikuuta 2021.

1 Tausta

1.1 ADR-määräykset ja erillissopimukset

Vaarallisten tavaroiden kansainvälisistä tiekuljetuksista vuonna 1957 tehty sopimus (SopS 23/1979 ja 119/2020, niin sanottu ADR-sopimus) tuli voimaan Suomessa vuonna 1979.

ADR-sopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti sopimuspuolilla on oikeus kahdentai monenkeskisin sopimuksin (erillissopimuksin) sallia, että vaarallisia tavaroita voidaan kuljettaa ADR-määräyksistä poiketen edellyttäen, että ADR-määräyksiä vastaava turvallisuustaso säilytetään. ADR-sopimuksen A liitteen 1.5 luvun mukaisesti poikkeus (erillissopimus) ADR-määräyksistä voidaan sopia enintään viiden vuoden määräajaksi. ADR-maat tekevät useita erillissopimuksia vuosittain. Allekirjoitettua erillissopimusta voidaan soveltaa niissä kansainvälisissä ADR-kuljetuksissa niiden ADR-maiden välillä, jotka ovat allekirjoittaneet kyseisen erillissopimuksen.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (719/1994, VAK-laki) 6 §:n 4 momentin nojalla Suomessa tehtyä ADR-erillissopimusta saa soveltaa myös kansallisissa tiellä tapahtuvissa vaarallisten aineiden kuljetuksissa (VAK).

1.2 Kobolttihydroksidin kuljettaminen taipuisissa IBC-pakkauksissa (M323)

Erillissopimus M323 (Carriage of cobalt dihydroxide in flexible intermediate bulk containers) mahdollistaisi kobolttihydroksidin kuljetuksen taipuisissa IBC-pakkauksissa (suursäkeissä), jos erillissopimuksen M323 vaatimukset täytetään.

Euroopan unionin kemikaalilainsäädäntöön tehdyt muutokset vaikuttivat kobolttihydroksidin luokitukseen. Kobolttihydroksidin (pakkausryhmän I aine) luokituu nykyään myrkyllisten aineiden luokkaan (kuljetusluokka 6.1). Aikaisemmin kobolttihydroksidi luokiteltiin ympäristölle vaaralliseksi aineeksi ja kuljetusluokka oli 9 (Muut vaaralliset aineet ja esineet). Pakkausryhmään I luokittuvan kobolttihydroksidin kuljettaminen ei ole enää mahdollista ADR-määräyksen pakkaustavan IBC07 mukaisesti, koska myrkyllisiä aineita ei saa kuljettaa taipuisassa IBC-pakkauksessa (suursäkissä).

Belgia on laatinut ADR-sopimuksen liitteen A luvussa 1.5 tarkoitetun erillissopimuksen, jonka mukaisesti pakkaustavan vaatimuksista voidaan poiketa ja kobolttihydroksidia voidaan kuljettaa suursäkissä. Erillissopimus sisältää ehtoja, jotta kobolttihydroksidista ei aiheutuisi erityistä vaaraa kuormaamisen, kuljetuksen ja toimitusketjun aikana. Ehdossa on vaatimuksia muun muassa käytettävästä suursäkistä, kuljetettavasta ainemäärästä, ajoneuvoon ja konttiin liittyvistä asioista sekä niihin liittyvistä tarkastuksista. Kobolttihydroksidia sisältävät suursäkit on lastattava, kiinnitettävä ja suojattava erillissopimuksen mukaisesti. Muita vaarallisia aineita tai vaarattomia ei saa kuljettaa samassa kontissa tai ajoneuvossa samaan aikaan kobolttihydroksidin kanssa, jollei suojaavia lisätoimenpiteitä ole tehty sopimuksen mukaisesti. Kuormassa ei saa olla ruokatarvikkeita, eläinten ruokaa ja kulutustavaroita. Sopimus edellyttää muun muassa rahtikirjamerkinnän ja lisätietojen ilmoittamista kaikille kuljetus- ja toimitusketjun osapuolille.

Liikenne- ja viestintävirasto on voinut vaikuttaa erillissopimuksen M323 sisältöön. ADR-maista erillissopimuksen on allekirjoittanut tällä hetkellä Belgia (laatijamaa), Ranska, Luxembourg ja Yhdistynyt kuningaskunta. Suomen puolesta erillissopimuksen allekirjoitti Liikenne- ja viestintävirasto 29 päivänä tammikuuta 2021. Erillissopimus M323 on voimassa 2 päivään huhtikuuta 2022 saakka.

2 Vaikutukset

Kobolttihydroksidin kuljetus olisi mahdollista erillissopimuksen ehtojen mukaisesti. Suomessa on kobolttihydroksidin tuotantoa, joten erillissopimuksella olisi vaikutusta kuljetuksiin.

Sopimuksen tarkoituksena on olla siirtymäkauden ratkaisu. Kansainvälisissä vaarallisten aineiden kuljetuskokouksissa käydään keskusteluja asiaan liittyvien vaatimusten kehittämiseksi ja niiden laatimiseksi ADR-määräyksiin. Suomi osallistuu näiden määräysten kehittämiseen.

3 Asian käsittely

Liikenne- ja viestintävirasto pyysi sidosryhmiltä lausuntoja erillissopimuksen allekirjoittamisesta. Sopimuksesta M323 lausuntoja saatiin kolmelta taholta: Freeport Cobalt Oy, Kemianteollisuus ry ja Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry. Lausunnoissa sopimusta kannatettiin tai suositeltiin sopimuksen allekirjoittamista.

Liikenne- ja viestintävirasto teki päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta. Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvasta sopimuksesta on pyydetty lausunto ennen sopimuksen allekirjoittamista. Liikenne- ja viestintäministeriö pyynnöstä oikeusministeriö ryhtyi toimenpiteisiin Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumuksen hankkimiseksi. Oikeusministeriön esittelemänä Tasavallan presidentti hyväksyi esityksen Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumuksen hankkimisesta (itsehallintolaki 59 §), jotta erillissopimus voisi tulla voimaan myös maakunnassa. Hyväksyntäpyyntö toimitetaan Ahvenanmaan maakuntapäiville.

Ahvenanmaan maakuntapäivät käsitteli (RP 16 2019-2020) erillissopimusasiaa. Maakuntapäivät antoi 7 päivänä joulukuuta 2020 puoltavan päätöksen (BESLUT LTB 94/2020). Näin ollen voimaansaattamisesta annetun asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan myös Ahvenanmaalla.

Liikenne- ja viestintävirasto allekirjoittaa erillissopimuksen. Allekirjoittamalla erillissopimuksen Suomi tulee osapuoleksi asiaan. Valtioneuvosto päättää erillissopimuksen voimaansaattamisesta valtioneuvoston asetuksella.

Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) 9 §:ssä säädetään valtiosopimuksen julkaisemisesta muuten kuin sopimussarjassa. Asetuksen laitettaisiin myös teksti, jonka mukaan erillissopimus olisi nähtävissä ja saatavissa Liikenne- ja viestintäviraston kotisivuilla. Virasto antaa tietoja erillissopimuksesta suomeksi ja ruotsiksi.

4 Toimivaltuudet

Liikenne kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 4 artiklan mukaan jaettuun toimivaltaan. Vaarallisten aineiden sisämaakuljetuksista on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/68/EY, VAK-direktiivi). VAK-direktiivin myötä toimivalta myös ADR-sopimuksen osalta on siirtynyt Euroopan unionille. Erillissopimuksia koskeva periaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat tehdä erillissopimuksia, on myös VAK-direktiivissä.

VAK-lain 6 §:n 4 momentin nojalla Liikenne- ja viestintävirasto voi tehdä teknisluonteisen erillissopimuksen.

Tieliikenne kuuluvat Ahvenanmaan toimivaltaan. Itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien olisi hyväksyttävä voimaansaattamissäädös, jotta määräys tai määräykset tulisivat voimaan maakunnassa. Ahvenanmaan maakuntapäiville on lähetty hyväksymispyyntö ja vastaus on saatu.

Valtioneuvosto päättäisi erillissopimuksen voimaansaattamisesta perustuslain 80 ja 95 §:n 1 momentin nojalla. Erillissopimus ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Näin ollen voimaansaattaminen tapahtuisi valtioneuvoston asetuksella.

5 Voimaantulo ja voimaansaattaminen

Erillissopimus on tullut voimaan allekirjoitushetkellä. Erillissopimuksen voimaansaattamisesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa mainittaisiin, että Ahvenanmaan maakuntapäivät on hyväksynyt asetuksen voimaantulon maakunnassa. Asetus julkaistaisiin Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 8 päivänä helmikuuta 2021.

6 Esitys

Valtioneuvosto antaisi asetuksen ADR-erillissopimuksen M323 voimaansaattamisesta.